

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Disputatio III. De via Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

Immobilitate id, quod semel deliberatè voluit, Angelus non esset mutabilis eo sensu, quo Patres dicunt omnem creaturam rationalem, adeoque angelicam, esse mutabilem. Consequens non debet admitti. Ergo, &c. *Prob. seq. maj.* Si voluntas Angeli veller immobiliter id, quod semel deliberatè voluit, Angeli reprobi non peccassent, imò nec peccare potuissent, ut patet ex superiori argumento. Atqui si non peccassent, nec peccare potuissent, Angelus non esset mutabilis ex natura sua eo sensu, quo Patres dicunt omnem creaturam rationalem esse mutabilem: Patres enim Angelum esse mutabilem ex natura sua, probant ex peccato reproborum Angelorum. Ergo si voluntas Angeli veller, &c.

Patres igitur cum asserunt angelicam voluntatem esse naturaliter mutabilem, excludunt ab ea omnem naturalem inflexibilitatem, sive ante, sive post electionem factam, voluntque eam plenè & integrè liberam esse libertate arbitrii circa bonum & malum; ita ut possit pro arbitrio, positis ponendis, id, quod deliberatè elegit, perseveranter velle vel non velle; sicut potuit pro arbitrio, positis ponendis, illud primum velle vel non velle, illud eligere vel non eligere; atque ita, sicut potest pro arbitrio, positis ponendis, bonum præ malo, vel malum præ bono deliberatè velle, sic possit quoque pro arbitrio, positis ponendis, bonum præ malo, vel malum præ bono deliberatè volitum velle vel non velle perseveranter.

Obj. Voluntatis electio mutari non potest, nisi mutato iudicio intellectus: nam voluntas intellectum sequitur. Atqui intellectus angelicus immutabilis est in iudicando. Ergo voluntas angelica est etiam immutabilis in eligendo. *Prob. min.* Nam quid intellectus iudicat per simplicem apprehensionem seu intuitum, & absque discursu, illud immutabiliter iudicat: ut apparet in nobis, qui mutare non possumus iudicium nostrum circa prima principia, quia de illis iudicamus per simplicem intuitum, & sine discursu. Atqui intellectus angelicus iudicat omnia sine discursu, & simpliciter intuendo. Ergo, &c.

R. 1. neg. min. Potest enim Angelus mutare iudicium in duobus casibus. 1. Si mutetur objectum: nam si res, quæ antea utilis erat ad consequendum finem aliquem, fiat postea ad id inutilis, Angelus, qui antea iudicabat rem illam esse utilem, postea iudicabit inutilem esse. 2. Si iudicet non advertendo ad omnes circumstantias: nam postea re melius considerata, poterit iudicare non appetendam esse rem, quam antea iudicabat appetendam. Sic dæmon, qui mortem Christi procurandam esse iudicaverat, postea, re melius perpenſa, impediendam esse iudicavit.

R. 2. neg. maj. Iudicium enim indifferens, hoc est, proponens objectum partim ut eligibile, partim ut non eligibile, sicut non necessitat voluntatem angelicam ad eligendum objectum, ita nec, etiamsi idem permaneat, eam, postquam objectum elegit, ad perseverandum in hac electione necessitat: sed voluntas angelica semper manet libera ad rejiciendum objectum, sicut ad hoc libera fuit primo instanti, quo iudicium indifferens elicatum est. Et sicut voluntas angelica primo instanti, quo iudicium indifferens elicatum est, potuit pro arbitrio objectum eligere vel non eligere, quia tunc habuit quicquid ad alterutrum requirebatur ex parte intellectus & objecti; ita deinceps, perseverante illo iudicio, potest pro arbitrio, postquam objectum elegit, in hac electione perseverare vel non perseverare, quia, perseverante illo iudicio, habet quicquid ad alterutrum ex parte intellectus & objecti requiritur.

DISPUTATIO III.

De via Angelorum.

ARTICULUS I.

Utrum Angeli creati fuerint cum gratia.

RESPONSIO I.

Angeli omnes, tam reprobi quàm prædestinati, gratiam sanctificantem acceperunt in primo instanti creationis suæ.

Ita docet S. Thomas hic q. 62. a. 3. in O. & cum eo alii Scholastici communiter contra Hugonem Vict. tract. 2. Summæ Sententiarum c. 2. de Angelis sic loquentem: *Eos fuisse bonos in primo exordio creationis constare debet, id est, sine vitio. Non enim Creator optimus, author mali poterat esse. Sed nec iusti nec iniusti tunc fuerunt; nec aliquam virtutem tunc habuerunt.* Et Petrum Lombardum lib. 3. Sent. dist. 3. litt. F. ubi sic ait de Angelis: *Tales erant, qui stare poterant, id est, non cadere per bonam creationis, & cadere per liberum arbitrium. Poterant enim peccare, & non peccare: sed non poterant proficere ad meritum vite, nisi gratia superadderetur, quæ addita est quibusdam in confirmatione.* Sed contra illos

Prob. resp. nostra: 1. ex Script. Nam Ezechielis c. 28. de Lucifero sub nomine Regis Tyri dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore... omnis lapis pretiosus operimentum tuum... perfectus in viis tuis a die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te.* Quibus verbis Scriptura satis aperte significat Luciferum à primo instanti creationis non solum donis omnibus sibi connaturaliter debitis, sed etiam indebitis & supernaturalibus, iisque præstantissimis, qualis est gratia sanctificans, fuisse à Deo creatore exornatum. Unde rectè concluditur idem de aliis omnibus Angelis reprobis, & à fortiori de omnibus prædestinatis.

2. Autoritate SS. Patrum, pro quibus omnibus sit S. Augustinus lib. de corr. & grat. c. 10. ubi hæc habet: *Diabolus verò & angeli ejus, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate steterant, donec istam summam beatitudinis plenitudinem, tamquam premium ipsius permanſionis acciperent, id est, ut magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nosset.*

Itaque juxta S. Doctorem, Angeli etiam reprobi, antequam caderent, beati fuerunt, non quidem ea beatitudine, qua perficiuntur Angeli comprehensores, & quam amittere non possunt propter abundantiam charitatis Dei, per Spiritum sanctum eis datam tamquam premium liberæ eorum in debito Dei obsequio permanſionis; sed qualis primus homo, antequam caderet, fructus est in paradiso voluptatis; quam beatitudinem veram, nondum tamen consummatam, constituebat donorum naturalium & supernaturalium complexio cum carentia omnis mali. Ergo juxta S. Doctorem, Angeli etiam reprobi, antequam caderent, adeoque à primo creationis instanti, præter carentiam omnis mali, & dona naturalis ordinis eis connaturaliter debita, habuerunt etiam supernaturalia, in quibus primum locum obtinet gratia sanctificans.

3. Ratione. Quia Angeli omnes, etiam reprobi, à primo creationis suæ instanti perfectè ordinati fuerunt ad supernaturalem beatitudinem per bona merita promerendam: quidni enim fuerunt? Ergo à primo creationis suæ instanti habuerunt infusos fidei, spei, & charitatis habitus, quibus creatura rationalis intrinsecè ordinatur ad beatitudinem supernaturalem, & ad actus meritorios illius exercendos habilitatur intrinsecè. Atqui gratia sanctificans vel consistit in complexione horum habituum, vel est præcipuus ex illis, nempe charitatis habitus; vel denique se habet per modum naturæ, cujus hi habitus sunt veluti potentie, & sine qua

qua de lege ordinaria omnes simul esse non possunt in eodem subjecto. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Angeli omnes tam reprobi quàm prædestinati, habuerunt in primo instanti creationis suæ charitatem actualem, adeoque actualis gratiæ auxilium.

Prob. autoritate S. Augustini lib. 12. de Civ. c. 9. ubi sic loquitur: *Simul facti sunt (Angeli,) ei à quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhaerunt. Eoque sunt isti ab illorum societate discreti, quod hi (boni) in eadem voluntate bona manserunt, illi (mali) ab ea deficiendo mutati sunt, mala scilicet voluntate.... Si boni Angeli fuerunt prius sine bona voluntate (hoc est, actuali charitate) eamque in se ipsis, Deo non operante, fecerunt: ergo meliores à se ipsis quàm ab illo facti sunt: Absit... Eos (bonos angelos) cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhaerent, creavit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam. Unde sine bona voluntate, hoc est, Dei amore, nunquam sanctos Angelos fuisse credendum est. Isti autem (mali angeli) qui cum boni (urpotè cum Dei amore casto) creati essent, tamen mali sunt mala propria voluntate (qua scilicet à bono (pote defecerunt,) ... aut minorem acceperunt amoris divini gratiam, quàm illi, qui in eadem perseverant: aut si utrique boni aequaliter creati sunt (hoc est, cum æquali amoris divini gratia) istis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuvi, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt.*

Juxta S. Doctorem itaque, 1. Angeli omnes, etiam ii qui mali peccando effecti sunt, creati fuerunt cum bona voluntate. 2. Hæc bona voluntas fuit amor Dei castus, quo in Deum conversi sunt, eique liberè adhaerunt à primo creationis suæ instanti. Amor autem Dei castus, juxta S. Doctorem, est ille, quo Deus diligitur ut author bonorum supernaturalium. 3. Hanc bonam voluntatem in primo instanti creationis, non ex solis arbitrii viribus, sed dependenter à Deo in eis operante, habuerunt Angeli. 4. Deus in Angelis in primo instanti creationis eorum operatus est hanc bonam voluntatem, largiendo gratiam eodem instanti, quo condidit naturam, hoc est, eodem instanti, quo de nihilo condidit Angelos, non solum eis infundendo habitus, quibus intrinsecè habilitarentur ad exercendos actus divini ordinis, sed etiam per prævenientem gratiam congruam, eos excitando, quomodo ei aptum erat ut vellent ipsum amare, & amarent ut bonorum supernaturalium authorem. 5. Ex Angelis alii ab hac bona voluntate seu ab hoc amore Dei casto, quia voluerunt, defecerunt, & in rebellionem prolapsi sunt, atque in pœnam defectionis suæ addicti sunt æterno supplicio: alii verò in hac bona voluntate seu in hoc amore Dei casto liberè permanserunt, & per meritum permanentis suæ, ad consummatam & æternam duraturam beatitudinem pervenerunt. 6. Hi autem, aliis propria voluntate mala cadentibus, steterunt, Deo in eis operante ut starent: non enim per solas arbitrii vires steterunt, sed vel quia Deum in primo instanti dilexerunt intensius quàm alii, quod non nisi operante Deo fecerunt; vel quia ad standum potentiori actualis gratiæ auxilio adjuvi sunt, si æqualiter omnes tum quod appetitionem, tum quoad intentionem, Deum dilexerunt in primo instanti.

Igitur, juxta S. Augustinum, Angeli omnes in primo instanti creationis suæ habuerunt amorem Dei castum, quo conversi sunt in Deum, & ad quem naturæ vires sufficere non potuerunt, adeoque supernaturalem, cui proinde necessariò præluxit actus fidei divinæ, quæ cum ejusdem ordinis cum illo amore casto fuerit, fuit quoque supernaturalis, nec ex solis naturæ viribus elici potuit. Igitur Angeli in primo instanti creationis suæ habuerunt actualem gratiam excitantem, qua Deus in eis operatus est, quomodo eis congruebat, ut crederent, diligerent, imò & sperarent (neque enim in illis fuit amor Dei castus sine spei motu) sicut oportebat ad salutem. Unde ulterius sequitur eos in primo instanti creationis suæ habitus suæ

Simonnet Theol. Tom. I.

pernaturales fidei, spei, & charitatis accepisse, vel natura prius, quàm crederent, sperarent, & diligerent: & sic habitus illos sine prævia dispositione acceperunt, sed de condigno meriti sunt non solum gloriæ, sed etiam gratiæ augmentum, vel natura posterius, quàm crederent, &c. & sic habitus illos receperunt ex prævia dispositione, sed solum gloriæ augmentum de condigno meriti sunt.

Quòd autem non hoc secundo modo, sed primo Angeli habitus infusos acceperint, putamus esse magis consentaneum doctrinæ S. Augustini. Sed utrovis modo acceperint, perinde sequitur eos in primo instanti creationis suæ gratia sanctificante exornatos fuisse, atque ita in primo instanti creationis suæ fuisse amicos Dei, filios ejus adoptivos, & regni cœlestis hæredes; quod jam superiori Responsione probatum est.

RESPONSIO III.

Angeli acceperunt gratiam independentem à meritis Christi.

Prob. Gratia fuit ab æterno præparata Angelis independentem à meritis Christi. Ergo & data illis fuit independentem à meritis Christi. Conseq. patet. *Prob. ant.* Merita Christi non fuerunt absolute futura pro eo rationis instanti, quo Angelis præparata fuit gratia. Ergo illis nec præparata fuit, nec præparari potuit propter merita Christi. Conseq. patet: non enim potuit Angelis præparari gratia propter merita Christi, nisi præpararetur ratione posterius, quàm absolute prævideretur illa merita, adeoque nisi præpararetur ratione posterius, quàm merita illa essent absolute futura.

Prob. ant. Merita Christi non fuerunt absolute futura, nisi post decretum Incarnationis. Incarnatio non fuit decreta, nisi post absolutam prævisionem peccati primi parentis, ut suo loco ostenditur ex Scripturis & Patribus. Peccatum primi parentis non fuit absolute prævisum, nisi post absolutam prævisionem peccati malorum Angelorum: nam hoc peccatum fuit aliquo modo causa alterius, & causa prius absolute prævisa fuit, quàm effectus. Peccatum malorum Angelorum non fuit absolute prævisum, nisi post decretum illud permittendi. Deus non decrevit illud permittere, nisi postquam decrevit dare gratiam Angelis; vel ad summum, pro eodem signo rationis, & decrevit dare gratiam omnibus Angelis, & decrevit peccatum malorum Angelorum permittere. Ergo à primo ad ultimum, gratia præparata fuit Angelis ratione prius, quàm merita Christi essent absolute futura. Ergo, &c.

Confirm. 1. Angeli accepturi fuerunt gratiam, licet primus homo peccaturus non fuisset: alioquin acceperunt gratiam dependentem à peccato Adami absolute futuro, quod est absurdum. Ergo accepturi fuerunt gratiam, licet Christus non fuisset venturus: nam si primus homo non fuisset peccaturus, Christus venturus non fuisset. Ergo accepturi fuerunt gratiam, licet nulla futura fuissent Christi merita. Ergo re ipsa acceperunt gratiam independentem à meritis Christi. 2. Homo in statu innocentie habuit gratiam independentem à meritis Christi, juxta illud S. Augustini, lib. de corr. & grat. c. 11. *Ille (Adamus) in illis bonis Christi morte non eguit.* Ergo à fortiori Angeli habuerunt, &c.

Obj. Christus est caput Ecclesiæ, juxta illud Apostoli ad Ephes. c. 1. *Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.* Ergo Christus est caput non solum hominum, sed etiam Angelorum: nam Angeli constituunt unam Ecclesiam cum hominibus, adeoque cum hominibus constituunt unum corpus mysticum, cujus caput mysticum est Christus. Ergo sicut homines, ita & Angeli à Christo gratiæ influxum accipiunt. Ergo, &c.

R. 1. Inter scholasticos Doctores non deesse, qui negent Christum esse Angelorum caput secundum humanitatem, & dicant Christum secundum humanitatem esse caput hominum, Angelorum verò secundum divinitatem tantum. Unde sequitur tantum Christum, ut Deum, seu Verbi personam,

nam, cum aliis duabus personis physicè producere gratiam in Angelis, quod verum est.

R. 2. libenter concedendo Angelos sanctos cum hominibus constituere unum corpus mysticum, cuius caput mysticum est Christus ut homo, adeoque Christum secundum humanitatem esse mysticum caput non solum hominum, sed etiam Angelorum. Sed addo Christum, ut hominem, non eodem modo esse caput hominum & Angelorum: est enim hominum caput non solum quoad excellentiam & gubernationem externam, sed etiam quoad internum gratiæ influxum: Angelorum verò tantum quoad excellentiam & externam gubernationem caput est. Ratio disparitatis est, quia Christus, ut homo, hominum, non Angelorum est salvator. Unde Christus, ut homo, meritis est gratiam hominibus, non Angelis: quare ut homo, in homines, non in Angelos, gratiam meritorie influit.

ARTICULUS II.

Utrum Angelis viatoribus revelatum fuerit Incarnationis mysterium.

DE mysterio Trinitatis questionem non proponimus; hoc enim mysterium Angelis viatoribus revelatum fuisse, extra controversiam est: dubitari enim non potest, eos per fidem cognovisse finem supernaturalem, ad quem erant ordinati & creati, & ad quem proinde actiones suas referre debebant. Hic autem finis in intuitiva Dei unius in substantia, & trini in personis, visione consistit. Tantum igitur de Incarnationis mysterio difficultas esse potest.

RESPONSIO.

Nullum videtur esse fundamentum sufficiens asserendi, quod Angelis viatoribus revelatum fuerit mysterium Incarnationis.

Prob. Nam revelatum fuisse, neque ex Scriptura, neque ex traditione, seu ex Patrum testimoniis, probabiliter colligi potest: imò videtur Scriptura pluribus locis repugnare: nam Ephes. c. 3. dicit Apostolus: *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creavit, ut innotescat principibus & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Et 1. ad Timoth. cap. 3. *Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, predicatum est Gentibus, &c.*

Dixi autem, Videtur repugnare, quia primus locus intelligi potest de circumstantiis, vel fructibus & effectibus Incarnationis, cum etiam superiorum ordinum Angeli sancti ignoraverint ante Christi ad cælos ascensum, & quos postea successivè per Apostolorum prædicationem, & institutionem, ac propagationem Ecclesiæ didicerint. Secundus verò de Incarnatione, non faciendâ, sed factâ, quam scilicet ut factam non cognoverunt sancti Angeli, nisi postquam revera facta est.

Porro, quod obiter observamus, aliquos saltem ex beatis Angelis mysterium Incarnationis, antequàm impleteretur, cognovisse, sive illud à primo instanti beatitudinis, sive postea tantum cognoverint, constat ex Gabriele, qui illud annuntiavit B. Virgini, & aliis Angelis, qui illud antea Prophetis revelaverant.

Dixi, Saltem, quia non omnes beatos Angelos mysterium Incarnationis, etiam quoad substantiam consideratum, ante ejus adimpletionem cognovisse colligunt nonnulli ex his Psalmi 23. verbis: *Quis est iste Rex gloriæ? Et his Isaie c. 63. Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?* Sed his textibus satis fit, si dicantur ex beatis Angelis aliqui, etiam tunc cum Christus in cælos ascendit, ignorasse aliquas hujus mysterii circumstantias, putâ quod Christus pro salute hominum moriturus fue-

rat, & postea resurrecturus. Hoc dicit S. Hieronymus, locum Isaie citatum interpretans. *Interrogant igitur Angeli, inquit, rei novitate perterriti. Mysterium enim passionis & resurrectionis Christi, secundum Apostolum Paulum, cunctis retrò generationibus fuerat ignoratum.*

Demus igitur omnes Angelos beatos etiam à principio beatitudinis cognovisse mysterium Incarnationis saltem quantum ad substantiam, quod certum non est. At inde concludi non potest, quod etiam illud per fidem cognoverint, cum adhuc essent in via. Nunc omnia quidem, quæ per fidem cognoscuntur in via, clarè per visionem beatificam cognoscuntur in patria, juxta illud Apostoli 1. Cor. cap. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Sed non omnia quæ cognoscuntur in patria, prius cognita fuerunt in via. Multa enim beatis in cælo revelantur, quæ viatoribus nunquam fuerunt revelata.

Obj. Incarnatio revelata fuit Adamo in statu innocentie. Ergo fuit etiam revelata Angelis viatoribus. *Prob. ant.* Nam Adamus in statu innocentie cognovit suum cum Eva matrimonium figuram esse futuræ conjunctionis Christi cum Ecclesia. *Prob. conseq.* Quia par est ratio pro Angelis viatoribus, & homine innocente. R. Prætermisso antecedente, quod negant aliqui, & dicunt, non Adamo, sed D. Paulo revelatum fuisse, quod per Adami cum Eva matrimonium conjunctio Christi cum Ecclesia præfigurata fuerit, neg. conseq. Nam pro Adamo, non pro Angelis, fuit specialis ratio: nam Christus non propter Angelos, sed propter homines venturus erat, & per Adami cum Eva matrimonium præfigurabatur Christi cum Ecclesia conjunctio.

Obj. Christus prædestinatus erat, ut esset caput hominum & Angelorum. Atqui conveniens fuit ut Angeli viatores per fidem caput suum cognoscerent. Ergo, &c. R. Christum prædestinatum fuisse, ut esset caput hominum, non solum quoad excellentiam & gubernationem externam, sed etiam quoad influxum gratiæ: unde Incarnatio est medium ordinatum ad salutem hominum; adeoque debuit revelari hominibus viatoribus: debuerunt enim hominibus viatoribus revelari media illis ad salutem consequendam necessaria. At Christus prædestinatus fuit, ut esset caput Angelorum quoad excellentiam & externam gubernationem tantum: unde Incarnatio non fuit medium ordinatum ad salutem Angelorum, adeoque necessarium non fuit, ut revelaretur Angelis viatoribus.

Præterea Incarnatio non fuit decreta, & sic Christus non fuit prædestinatus, ut esset caput hominum & Angelorum, nisi post absolutam prævisionem lapsus Adami, & decretum reparandi genus humanum. Ergo, quod Incarnatio esset decreta, & Christus prædestinatus caput hominum & Angelorum, convenienter Deus non revelavit Angelis, nisi post lapsum Adami; quo tempore jam erant Angeli in termino. Quod si Deus Adamo revelavit ante lapsum ejus, specialem ad hoc habuit rationem, qualem non habuit pro Angelis viatoribus, ut jam dictum est.

Obj. S. Augustinus lib. 5. de Genesi ad litt. c. 19. & cum eo S. Thomas hic q. 64. a. 1. ad 4. docent mysterium Incarnationis innotuisse Angelis à principio. Nam sic loquitur S. Augustinus: *Nuncii gratæ Angeli dicuntur, quo nomine generali universa illa superna Civitas nuncupatur, quem primum diem conditum existimamus. Nam nec illud eos latuit mysterium regni cælorum, quod opportuno tempore revelatum est pro salute nostra Sic ergo fuit hoc (mysterium) absconditum à seculis in Deo, ut tamen innotesceret principibus & potestatibus Illis ergo à seculis innotuit, quia omnis creatura non ante secula, sed à seculis: ab ipsa enim exorta sunt secula, & ipsa à seculis, quoniam initium ejus initium seculorum est.*

Et S. Thomas: *Mysterium regni Dei, quod est impletum per Christum, omnes quidem Angeli à principio aliquo modo cognoverunt, maxime ex quo beatificati*

fecati sunt visione Verbi, quam demones nunquam habuerunt. Non tamen omnes Angeli cognoverunt perfectè, neque equaliter. Unde demones multo minus, Christo existente in mundo, perfectè mysterium Incarnationis cognoverunt.

Resp. Utrumque loqui tantum de sanctis Angelis, adeoque utrique satisfieri, si dicantur sancti Angeli à principio beatitudinis, quod brevi mora subsecutum est principium creationis, mysterium Incarnationis cognovisse in Verbo; quamvis, ut ait S. Thomas, non omnes æqualiter cognoverint; sed alii perfectius, alii minus perfectè, prout Deus eis revelavit.

ARTICULUS III.

Utrum via Angelorum aliquandiu, & quandiu duraverit.

RESPENSIO I.

VIA Angelorum aliquandiu duravit.

Prob. 1. Ex Script. Nam Ezechielis c. 28. Luciferus dicitur: *Perfectus in viis tuis à die conditionis tue, donec inventa est iniquitas in te.* Ex quibus verbis aperte colligitur Luciferum, ac proinde omnes alios Angelos reprobos (non enim ante Luciferum peccaverunt) in statu gratiæ, in quo conditi fuerant, aliquandiu perseverasse. Atqui Lucifer & alii Angeli reprobi tandiu fuerunt in statu viæ, quandiu fuerunt in statu gratiæ: tunc enim tantum desierunt esse in viâ, cum coeperunt esse in termino damnationis; & coeperunt esse in termino damnationis, cum peccaverunt, & peccando exciderunt à statu gratiæ. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex Patribus. Secundum Patres, Angeli sancti gloriam consecuti sunt ob meritum perseverantiæ, sive quia in statu gratiæ, in quo conditi fuerant, liberè permanserunt. Ergo secundum Patres, Angeli sancti gloriam consecuti non sunt, nisi postquam in statu gratiæ, in quo conditi fuerant, liberè permanserunt: nam mercedis collatio supponit meritum in re. Ergo secundum Patres, Angeli sancti aliquandiu fuerunt, antequam gloriam consecquerentur: nam permanere, dicit essentialiter aliquam durationem. Ergo secundum Patres, Angeli sancti aliquandiu fuerunt in viâ: non enim desierant esse in viâ, nisi cum gloriæ terminum affecti sunt.

Prob. ant. Ex S. Augustino lib. 22. de Civit. c. 1. In eo summo permanentibus ceteris (bonis Angelis) ut de sua sine fine permansione certi essent, tanquam præmium ipsius permansionis dedit. Lib. 12. ejusdem operis cap. 9. *Eo sunt isti ab illorum societate discreti, quod hi (boni) in eadem voluntate bona manserunt, illi (mali) ab ea deficiendo mutati sunt, mala scilicet voluntate.* Et inferius: *Istis (malis) mala voluntate cadentibus, illi (boni) amplius adjuti ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent (liberè scilicet permanendo) pervenerunt.* Lib. de bono persever. cap. 7. *Diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt (boni Angeli), & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, pervenire meruerunt.* Et lib. de corr. & grat. cap. 11. *Angeli sancti.... cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi; & hujus mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit, semper se in illa esse mansuros.*

Ex S. Prospero lib. 1. de vita contemplat. cap. 3. *Merito sua stabilitatis (boni Angeli) in æternum felices effecti, de sua permansione securi sunt.*

Et ex Gregorio Magno lib. 5. Moral. c. 28. *Misericors omnipotens Deus naturam summorum Spirituum bonam, sed mutabilem condidit: ut & qui permanere nollet, ruerent; & qui in conditione persisterent... eo majoris apud Deum meriti fierent, quo mutabilitatis suæ motum statione fixissent.*

Prob. 3. Ratione. Vel Angeli sancti in primo instanti creationis suæ glorificati fuerunt, vel tantum postea. Non primum; alioquin aut nunquam fuerunt in viâ, aut simul in viâ & termino fuerunt. Utrumque autem falsum est & absurdum. Ergo secundum. Ergo aliqua mora intercessit inter eorum creationem & glorificationem. Ergo aliquandiu duravit eorum viâ: tandiu enim duravit eorum viâ, quandiu non fuerunt in glorificationis termino.

Similiter vel Angeli mali peccaverunt in primo instanti creationis, vel postea tantum peccaverunt. Non primum: Angeli enim mali creati fuerunt cum amore casto, quo proinde in primo instanti creationis suæ conversi sunt in Deum, eique adhaeserunt. Eos autem peccasse mortaliter in sensu composito hujus amoris, manifestè repugnat. Ergo secundum. Ergo inter eorum creationem & eorum peccatum, adeoque & eorum damnationem, aliqua intercessit mora. Ergo aliquandiu fuerunt in statu viæ: tandiu enim fuerunt, quandiu non fuerunt in termino damnationis.

RESPENSIO II.

Via Angelorum non diu duravit.

Prob. Angeli omnes cum mundo corporeo creati fuerunt, & jam erant in termino, quando Adamus lapsus est; nam mali Angeli jam peccaverant, & ob peccatum erant damnati, adeoque jam boni Angeli ob perseverantiam gloriam consecuti erant: Deum enim eodem instanti & Angelos deficientes damnaße, & permanentes glorificaße, quis neget? Atqui Adamus non longo post mundi corporei creationem tempore lapsus est. Ergo non diu duravit via Angelorum. Quandiu autem præcisè duraverit, quis certò definit?

ARTICULUS IV.

Quis ex reprobis Angelis primus peccaverit.

Nota 1. Multos ex Angelis, à Deo cum amore casto creatis, postea peccasse constat, 1. ex Scriptura. Nam Job cap. 4. dicitur: *Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem.* Et 2. B. Petri cap. 2. *Deus Angelis peccantibus non pepercit.* 2. Ex traditione, cujus certissimum monumentum est unanimis Patrum omnium consensus.

Nota 2. Unum, qui Diabolus, Satan, & Lucifer nominatur, inter Angelos, qui peccaverunt, primum peccasse, & deinde ceteros ad peccandum induxisse, communis est Patrum & Scholasticorum sententia, & colligitur ex Apocalyp. cap. 12. ubi dicitur: *Michael & Angeli ejus præliabantur cum dracone; & draco pugnabat, & angeli ejus: & non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cælo.* Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanas, qui seducit universum Orbem: & projectus est in terram, & angeli ejus cum illo missi sunt.

Hic Angeli, qui peccaverunt, vocantur Angeli Satanæ, quia illo suadente peccaverunt, & Satanas illos ad defectionem suam pertrahendo fecit suos, illosque Deus, & quidem justè, ipsi voluit esse subiectos in pœnam consensus mali: *A quo enim quis superatus est, hujus & jure merito servus est.* Hinc de Satana dicitur lib. Job cap. 41. *Ipse est rex super universos filios superbia.* Et Matth. cap. 12. vocatur Princeps dæmonum, seu malorum angelorum: *Hic (Christus) non ejicit demones nisi in Beelzebub principe demoniorum.* Hinc homines, qui peccant, vocantur filii diaboli, quia cum primus omnium peccaverit, & exemplum peccandi dederit, est veluti primus peccantium parens. Sic 1. Joan. cap. 3. dicitur: *Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat.* Et Joan. cap. 8. Christus ait Phariseis: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio.*

initio, & in veritate non stetit. His præsuppositis, quaeritur utrum Angelus ille, qui primus peccavit, & alios ad peccandum induxit, fuerit omnium Angelorum supremus? Pro quo sit

RESPONSIQ.

Qui primus inter reprobos Angelos peccavit, & alios ad peccandum induxit, fuit in perfectione naturali supremus inter omnes Angelos.

Prob. Ex Scriptura. Nam 1. de diabolo dicitur, Job cap. 40. *Ipse est principium viarum Dei*. Dicitur autem diabolus principium viarum Dei, vel quia solus creatus est ante omnes alias creaturas, vel quia omnium creaturarum quoad naturalem perfectionem præstantissima est. Non primum: quia Deus omnes Angelos eodem instanti cum mundo corporeo de nihilo condidit. Ergo secundum. Sic verba laudata interpretatur S. Gregorius lib. 32. Mor. c. 18. *Principium, inquit, viarum Dei Behemoth dicitur; quia nimirum cum cuncta creans (Deus) ageret, hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit.*

2. Isaia cap. 14. de eodem diabolo dicitur, sub nomine Regis Babyloniorum: *Quomodo cecidisti de caelo, Lucifer, qui mane oriebaris?* Quibus verbis Propheta significat Luciferum Angelum tantum ceteris Angelis excelluisse, quantum Lucifer stella stellis ceteris excellit. Hunc locum sic intellexit S. Bernardus serm. 1. de adventu Domini, cum ait: *Initium omnis peccati superbia; quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clarius micantem, æterna caligine obtenebravit Luciferum: quæ non modo angelum, sed angelorum principem in diabolum commutavit.*

3. Ezechiel cap. 28. sic alloquitur eundem diabolum sub nomine Regis Tyri: *Tu signaculum similitudinis (Dei), plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis Paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolitus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus. Tu cherub extensus & protegens. in medio lapidum ignitorum ambulasti.*

Quem locum sic interpretatur S. Gregorius c. proximè laudato: *Quid boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? Ipsum signaculum Dei similitudinis (Propheta) dicit: ut quò subtilior est in natura, eò in illo similitudo Dei plenius credatur expressa. Novem dicit (Propheta) genera lapidum, quia nimirum novem sunt ordines Angelorum. quibus Behemoth iste apertus fuisse describitur: quia eos quasi vestem ad ornamentum suum habuit, quorum dum claritatem transenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. Cherub plenitudo sapientia interpretatur, & idcirco iste Cherub dicitur, quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur. Et quia comparatione claritatis suæ ceterorum claritatem obumbrasse creditur, ipse extensus & protegens fuisse perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia majore transcendit.*

4. Idem Ezechiel c. 31. naturalem diaboli sub nomine Assyriorum Regis excellentiam allegoricè describit his verbis: *Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adequaverunt summitatem ejus, & platani non fuerunt eque frondibus illius: omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini ejus.*

Quæ verba sic exponit S. Gregorius loco laudato: *Hujus primatus (diaboli) eminentiam conspicit Propheta, cum dicit: Cedri non fuerunt. qui namque accipi in cedris, abietibus & platani possunt, nisi illa virtutis celestium proceræ celsitudinis agmina. quæ quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec prælata sunt, nec æquata. Ista arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans sine venia damnatus est, quia magnus sine comparatione fuerat creatus.*

Prob. 2. Ex Patrum testimonio, Tertulliani scilicet

lib. 2. contra Marcionem cap. 10. ubi hoc Ezechielist *Tu signaculum, &c.* de diabolo ait esse dictum, ut eminentissimo Angelorum, ut Archangelo, ut sapientissimo omnium. Gregorii Nazianz. in carn. *Princeps Lucifer in sublime elatus. amisit splendorem.* Cyrilli Hier. catech. 2. *Archangelus* (hoc est, Angelorum omnium princeps) cum esset bonus, diabolus postea dictus est. Paschasii Diaconi lib. 2. de Spiritu sancto cap. 3. *Hic ergo* (diabolus) nullum in creaturis superiorem se, ut reor, habuit; nullum medium inter se & Deum vidit, in cuius emulatione superbia stimulo concitatus assurgeret, & ideo nullum ante se stare in ordine militia celestis aspiciens, ipsi rerum Domino se æquare præsumpsit.

S. Gregorium & S. Bernardum jam citavimus, quibus consentit Hugo Vict. Summ. Sent. tract. 2. c. 4. Non desunt tamen etiam ex Patribus antiquis, qui negent Luciferum fuisse supremum omnium Angelorum. Magister Sent. lib. 2. dist. 6. scribit Luciferum omnibus aliis cadentibus excellentiorem, nec interstantes aliquem eo digniorem fuisse. Denique sanctus Thomas in 2. distinct. 6. quaest. 1. art. 1. in O. & hic quaest. 63. art. 7. in O. sententiam nostram ut probabiliorem defendit.

ARTICULUS V.

Quodnam fuerit primum Luciferi peccatum.

RESPONSIQ. I.

Primum Luciferi peccatum fuit peccatum superbiae.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Isaia cap. 14. sic diabolum sub nomine Regis Babylonis alloquitur: *Detratta est ad inferos superbia tua. Quomodo cecidisti de caelo, Lucifer, qui mane oriebaris? Qui dicebas in corde tuo: In Cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Et Ezechiel cap. 28. sub nomine Regis Tyri: *Elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projecisti.**

Prob. 2. Ex unanimi omnium fere Patrum consensu, post tertium sæculum. Paucos pro omnibus hic allegamus, Athanasium scilicet in orat. de virginitate, ubi sic ait: *Ingeni remedium est ad salutem animi humilitas; ciam Satanæ non ob scortationem, aut adulterium, aut furtum dejectus sit e Cælo, sed superbia illum inde precipitavit infra ipsum abyssum, cuius hæc verba fuerunt: Ascendam, & ponam solium e regione Dei, & ero equalis Altissimo.*

Gregorium Nazianzenum orat. in Christi nativitate, ubi dicit: *Luciferum propter superbiam caliginem effectum esse.* Idem reperit orat. 2. in Pascha. Nazianzeno adjungo Chrysostomum homil. 1. in 2. Epistol. ad Thetis. *Nullum est, inquit, malum quod conferri possit cum superbia: hominem efficit demonem, hoc est, similem demoni, qui demon & caligo effectus est per superbiam.*

Cyrillum Alexandr. lib. 5. in Joan. cap. 4. ubi hæc habet: *Quid. diabolum ex celestibus aulis expulit? an quod honorem expetierit, creata quidem nature convenientem, sed conditione sua potiorem ac majorem? An vero quod ausus sit dicere: Ero similis Altissimo? Imaginatus enim est rem creatam ad Creatoris naturam ascendere posse, & cum universi rectore Deo in eodem throno conessuram.*

Augustinum lib. 11. de Genes. ad litt. cap. 13. ubi ait, factum esse ut rationalis creatura spiritus sua potestate propter excellentiam delectatus, tumesceret superbia, per quam caderet a beatitudine spiritualis paradisi, & invidentia contabesceret. Et cap. 16. Quando, inquit, defecerit superbia diabolum, ut naturam suam bonam prava voluntate perverteret, Scriptura non dicit: ante tamen factum fuisse (quam hominem ad peccandum induceret,) & ex hac enim homini invidisse, ratio manifesta declarat. Et lib. 22. contra Fau-

stum

stum cap. 87. ubi etiam ait de diabolo : *A luce sua superna, quam à Deo habebat, superbia merito abscissus est.*

Fulgentium lib. 1. ad Monimum cap. 17. ubi hæc scribit : *Tunc initium sumpsit (superbia) cum Angelus adversus Deum elatus, & ipsa elatione prostratus, per concupiscentiam ... volens usurpare, quod illi datum à Deo non fuit, à Deo discessit, & cecidit.*

Magnum denique Gregorium lib. 34. Moral. c. 17. ubi de Lucifero ita loquitur : *Eo ipso similitudinem (Dei) perdidit, quo esse ei superbe similis in celsitudine concupivit. Qui enim charitatem ejus imitari debuit, subditus ambuit ejus celsitudinem, & hoc quod imitari poterat, amisit elatus dum privatam celsitudinem superbe appetiit, jure perdidit participatam.*

Conferunt Hugo Viç. Summ. Sententiar. tract. 2. cap. 4. Magister Sent. lib. 2. distinct. 6. litt. A. & S. Thomas hic quest. 63. artic. 3. in O. Dicendum, inquit, quod Angelus absque omni dubio peccavit, appetendo esse ut Deus.

RESPONSIO II.

Lucifer ex consideratione naturalis perfectionis ac pulchritudinis suæ elatus appetivit supremam quandam & creaturæ indebitam celsitudinem.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ hoc aperte videtur significare; cum apud Ezechielem cap. 28. Lucifero dicitur : *Elevatum est cor tuum in decore tuo; & ipse apud Isaiam cap. 14. dicit : In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solum meum Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.*

Prob. 2. Ratione. Quia, ut probatum est, Lucifer peccavit peccato superbiæ. Ergo peccavit, ex inordinato sui amore, & propriæ excellentiæ affectu appetendo indebitam aliquam celsitudinem : nam ut ait S. Augustinus lib. 14. de Civ. cap. 13. *Quid est superbia, nisi perversa celsitudinis appetitus? Perversa celsitudo est, deserto eo, cui debet animus inherere principio, sibi quodammodo fieri acque esse principium. Hoc fit, cum sibi nimis placet. Sibi vero ita placet, cum ab illo bono incommutabili deficit, quod ei magis placere debuit, quam ipse sibi.*

Lucifer igitur peccavit peccato superbiæ, quia sibi nimis placuit; & sibi nimis placendo, ex perfectionis scilicet & pulchritudinis consideratione, se ipsum inordinatè amavit; & inordinatè se amando, propriam excellentiam inordinatè appetivit. Atqui non appetivit inordinatè propriam excellentiam, nisi quia appetivit indebitam celsitudinem. Ergo peccavit, quia ex inordinato sui amore, & propriæ excellentiæ affectu, indebitam celsitudinem appetivit, & quidem aliquo modo supremam, & omni creaturæ indebitam : ealem enim celsitudinem manifestè significant hæc verba : *In Cælum conscendam, &c.*

Hanc doctrinam tradunt Patres, ut Cyrillus Alexandrinus lib. 2. commentariar. in Isaiam, cum ait : *Diabolus veluti inter astra Lucifer cecidit, & comminutus est, tumida & turgida cogitans, & honorem ac gloriam soli summa natura congruentem rapere cupiens, quantum molimine & vi & animo poterat. Ut Paschasius Diaconus verbis supra citatis art. IV. Ut Gregorius Magnus verbis jam laudatis hoc art. & modo laudandis. Ut Bernardus serm. 1. de Adventu Domini : Lucifer, inquit, ille qui manè oriebatur, pro eo quod Altissimi similitudinem usurpare tentavit, & rapinam arbitratu est esse se æqualem Deo precipitatus illico corruit. Et Hugo Viçtor. cum Magistro Sent. locis citatis supra.*

Cum autem dicunt diabolum affectasse æqualitatem cum Deo, commodè intelliguntur de specialissima quadam cum Deo similitudine : perfectam enim cum Deo æqualitatem, quam evidenter norat Lucifer sibi impossibilem esse, seriò affectare non potuit. Et si Doctores citati, saltem plerique, necessariò intelligendi essent de perfecta æqualitate, adhuc pro nobis posset allegari : nam eatenus dici potest diabolus peccasse affectando perfectam cum Deo æqualitatem,

quatenus ex vehementi desiderio assequendæ, si fieri posset, perfectæ cum Deo æqualitatis, absolute & efficaciter, quantum erat ex se, aspiravit ad supremam illam & omni creaturæ indebitam celsitudinem, qua similis fieret Deo, sic ut tanquam Deus haberi posset.

RESPONSIO III.

Lucifer ex consideratione naturalis perfectionis & pulchritudinis suæ elatus, appetivit summam & absolutam in res omnes creatas dominationem, hoc sensu quodd voluerit rebus omnibus creatis despotice præesse absque omni subjectione ad Deum, quoad imperium & ministeria actualia.

Prob. Nam Lucifer, ut probatum est, appetivit supremam quandam & omni creaturæ indebitam celsitudinem. Atqui hæc celsitudo aliud esse non potest, quam dominatio in res omnes creatas summa & absoluta in sensu explicato. Ergo, &c.

Confirm. Quia hanc dominationem assequendo, Lucifer in Cælum conscendisset, super astra Dei exaltasset solum suum, ascendisset super altitudinem nubium, & Altissimo, cujus est supremum & ab omni omnino subjectione solum in res omnes creatas dominium habere, simillimus evasisset, ut perfecte clarum est. Atqui hæc omnia appetivit Lucifer, ut constet ex Scripturis. Ergo, &c. Amplius : Lucifer hanc dominationem assecutus, haberi potuisset tanquam, inferioris licet ordinis, Deus. Atqui, ut dicit S. Thomas hic qu. 63. art. 3. Lucifer absque omni dubio peccavit appetendo esse ut Deus. Ergo, &c.

Confirm. adhuc. Certe cum Lucifer gravissimè peccaverit, peccavit appetendo absolute & efficaciter, quantum erat ex se, excellentiam aliquam creaturæ indebitam. Ergo peccavit, vel quia, ut dicit S. Thomas loco citato, appetiit (absolute & efficaciter) ut finem ultimum beatitudinis, id ad quod virtute sue nature poterat pervenire, avertens suum appetitum à beatitudine supernaturali, quæ est ex gratia Dei : aut si appetiit ut ultimum finem illam Dei similitudinem quæ datur ex gratia, voluit hoc habere per virtutem suæ nature, non ex divino auxilio, secundum Dei dispositionem : vel quia appetiit absolute & efficaciter perfectam cum Deo æqualitatem : vel quia appetivit absolute & efficaciter unionem hypostaticam, eamque invidit Christi humanitati, cui noluerit se submittere : vel denique quia absolute & efficaciter appetivit præfatam dominationem.

Non primum : Nam hæc S. Doctoris sententia neque in Scriptura, neque in Patribus reperitur habere sufficiens fundamentum : imò Patribus non satis congruere videtur.

Non secundum : Nam ut dicit S. Thomas loco citato, Lucifer non potuit absolute & efficaciter appetere esse ut Deus per equiparantiam, quia scivit hoc esse impossibile naturali cognitione : nec primum actum peccandi in ipso præcessit vel habitus, vel passio ligans cognoscitivam ipsius virtutem, ut in particulari deficient eligeret impossibile, sicut in nobis interdum accidit. Et dato quod esset possibile, hoc esset contra naturale desiderium : est enim unicuique naturale desiderium ad conservandum suum esse, quod non conservaretur, si transmutaretur in alteram naturam. Unde nulla res, quæ est in inferiori gradu nature, potest appetere superioris nature gradum ... Manifestum est autem, quod Deus excedit Angelum ... secundum gradum nature; & etiam unus Angelus alium. Unde impossibile est, quod unus Angelus inferior appetat esse æqualis superiori, nedum quod appetat esse æqualis Deo, nisi sub hac chimerica conditione, si hoc fieri posset sine propriæ nature destructione; adeoque impossibile fuit, quod Lucifer absolute & efficaciter appeteret esse Deo æqualis.

Non tertium : quia hæc sententia supponit aliqua, quæ dubia, vel falsa sunt, nempe quod Incarnatio decreta fuerit ante absolutam prævisionem lapsum Adami, & quod Angelis viatoribus revelata fuerit. Præterea, est planè nova, utpotè inventa à recentioribus

ribus Scholasticis, & veteribus Scholæ Doctoribus, sicut & Patribus ignota. Neque hanc sententiam juvant verba Apostoli, Hebr. cap. 1. dicentis: *Et cum iterum introducit primogenitum in Orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Nam supposito quod hæc verba significant duplicem Verbi in mundum introductionem, dicimus primam factam esse in instanti Incarnationis Verbi, secundam in instanti temporalis nativitatis Verbi incarnati.

Superest igitur ut quartum dicatur, nempe quod Lucifer appetiverit summam & absolutam dominationem, &c. Hanc sententiam disertis verbis tradit Gregorius Magnus lib. 34. Moral. cap. 17. *Ei, inquit, a quo conditus fuerat, subesse despexit. Ita enim Deus super omnia est, ut ipse sub nullo sit. Leviathan vero iste ejus celsitudinis culmen aspiciens, ius perversæ libertatis appetiit, ut & præficeret cæteris, & nulli subesset, dicens: Ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo. Cujus eo ipso similitudinem perdidit, quo esse ei superbè similis in celsitudine concupivit. Nec multum ab hoc abludit id quod de Lucifero ait S. Thomas loco citato: Appetiit, inquit, aliquem principatum super alia habere; in quo etiam perversè voluit Deo assimilari.*

Obj. Primum peccatum diaboli fuit peccatum invidiæ. R. neg. Prob. Authoritate S. Cypriani ita loquentis lib. de zelo & livore: *Diabolus inter initia statim mundi & peritit prius & perdidit. Ille dudum angelica maiestate subnixus, ille Deo acceptus & charus, postquam hominem ad imaginem Dei factum conspexit, in zelum malevoli livore prorupit, non prius alterum deficiens instinctu zeli, quam ipse zelo ante dejectus.*

R. opponendo S. Cypriano alios Patres, supra magno numero allegatos, & imprimis S. Augustinum, qui etiam disertis verbis S. Cypriani sententiam refellit lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 14. *Nonnulli, inquit, dicunt ipsum ei (diabolo) fuisse casum a supernis sedibus, quod inviderit homini factio ad imaginem Dei. Porro hæc invidia sequitur superbiam, non precedit. Non enim causa superbiendi est invidentia, sed causa invidendi superbia. Cum igitur superbia sit amor excellentiæ propriæ, invidentia vero sit odium felicitatis aliene, quid inde nascatur, satis in promptu est. Amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coquantur; vel inferioribus, ne sibi coquantur; vel superioribus, quod eis non coquantur. Superbiendo igitur invidus, non invidendo quisque superbus est. Tum sic prosequitur c. 15. Merito initium omnis peccati superbiam Scriptura definivit, dicens: Initium omnis peccati superbia.*

Innocenti igitur homini eam, qua in paradiso voluptatis fruebatur, felicitatem invidit quidem diabolus, & invidendo peccavit. At jam antea peccaverat, & peccando, ex illa beatitudine, in qua ipse conditus fuerat, ceciderat; qua beatitudine si non excidisset, nullam habuisset causam invidendi homini, quod ad imaginem Dei conditus fuisset; cum ipse quoque ad imaginem Dei, & quidem modo longè excellentiori conditus fuerit. Unde Ezech. cap. 28. dicitur signaculum similitudinis Dei: *Licet homo, inquit Gregorius Magnus, lib. 32. Moral. cap. 18. ad similitudinem Dei creatus sit, Angelo tamen quasi majus aliquid tribuens (Propheta) non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dicit: ut qua subtilior est in natura, eò in illo similitudo Dei plenius credatur expressa.*

Itaque cum Lucifer esset creaturarum omnium à Deo conditarum excellentissima, donis tum naturalibus tum supernaturalibus à Deo liberalissimè præcæteris omnibus creaturis exornata, quandiu in illo beato statu, in quo fuerat conditus, stetit, non fuit quod invidere posset homini. Sed postquam ex perfectionis & pulchritudinis suæ contemplatione elatus, summam & absolutam in res omnes potestatem Deo invidit, & propter hanc invidentiam miserimus effectus est, habuit quod invideret homini innocenti. Innocentis igitur hominis felicitatem conspicatus miser ipse, in zelum malevoli li-

vore prorupit, & instinctu zeli, quo se ipse antè deiecerat, hominem deiecit.

ARTICULUS VI.

Quodnam fuerit primum peccatum aliorum Angelorum, qui cum Lucifero damnati sunt.

EX Scriptoris Ecclesiasticis non pauci tribus prioribus Ecclesiæ sæculis sensere Angelos peccasse fornicando cum mulieribus, quarum specie capti fuerant. Ita autem sensere propter hæc verba Geneseos cap. 6. *Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.*

In hac sententia fuit in prima Apologia Justinus Martyr: *Angeli, inquit, cum mulierum, concubitus causa, amoribus sunt vincti, tum filios procreaverunt eos, qui demones sunt dicti.*

Item Athenagoras Philosophus Christianus, in legatione pro Christianis: *A statu suo, inquit, defeecerunt (Angeli mali) alii quidem amoribus capti virginum, & libidine carnis accensi; ipse vero princeps (Lucifer) tum negligentia, tum improbitate circa procuraciones sibi concessitas. Ex amatoribus igitur virginum Gigantes, ut vocant, nati sunt.*

Item Tertullianus lib. de Idololatria cap. 9. *Unum propono, inquit, Angelos esse illos desortores Dei, amatores feminarum, proditores etiam hujus curiositatis (hoc est, homines Astrologiam docuisse) propterea quoque damnatos à Deo.*

Item Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædagog. c. 2. *Harum, inquit, rerum tibi sunt indicia Angeli, qui Dei reliquerunt pulchritudinem, propter pulchritudinem, quæ flaccescit, atque adeo è cælis in terram ceciderunt.*

Item Lactantius lib. 2. Institut. divin. cap. 14. *Illos (Angelos) cum hominibus commorantes dominator ille terre fallacissimus (diabolus) consuetudine ipsa paulatim ad vitia pellexit, & mulierum congressibus inquinavit. Tum in Cælum ob peccata, quibus se immiserant, non recepti, ceciderunt in terram. Sic eos diabolus ex Angelis Dei suos fecit satellites, ac ministros.*

Hos sequitur Eusebius Cæsar. lib. 5. de preparatione Evangelica, cap. 4. ubi asserit ex textu Geneseos laudato, Gigantes ex Angelorum cum mulieribus concubitu procreatos fuisse; & sanctus Ambrosius lib. 1. de virginibus, ubi sic ait: *Cassitas Angelos fecit. Qui eam servavit, Angelus est; qui perdidit, diabolus.* Hanc tamen sententiam inter hæreses numerat Philastrius Brixienfis cap. 59. *Alia, inquit, est hæresis, quæ de Gigantibus asserit, quod Angeli miscuerint se cum feminis ante diluvium, & inde esse natos Gigantes suspicantur. Nos saltem ut falsam & obsoletam repudiamus. Sit itaque*

RESPONSIO I.

Primum peccatum Angelorum, qui cum Lucifero apostatarunt, fuit peccatum superbiæ.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Job c. 41. dicitur de Lucifero: *Ipse est Rex super universos filios superbiæ, hoc est, super omnes angelos malos, qui cum eo contra Deum rebellaverunt. Non autem vocantur filii superbiæ, nisi quia per elationem à Deo defeecerunt, ut ad Luciferi castra transirent.*

Prob. 2. Ex Patribus. Pro omnibus sit Theodoret. in epitome divinorum decretorum cap. 8. quod est de diabolo & demonibus, ubi sic loquitur: *Diabolus & demonum caterva, qui erant cum aliis incorporeis (sanctis scilicet angelis) illorum in Deum benevolentiam non sunt imitati; superbiæ autem & arrogantia morbo correpti, ad id quod est deterius conversi sunt, & à priori sorte exciderunt. Et sanctus Augustinus lib. 22. de Civitate cap. 1. ubi hæc habet: Cum præscire (Deus) Angelos quosdam per elationem, qua ipsi sibi ad beatam vitam sufficere vellent, tanti boni defectores*

sertores futuros, non eis ademant hanc potestatem, potentius & melius esse iudicans etiam de malis benefacere, quam mala esse non sinere.

Prob. 3. Ratione. Nam Angeli apostatae peccaverunt, vel quia Luciferi exemplum secuti, experierunt singuli summam & absolutam in res omnes dominationem in sensu superius explicato; vel quia saltem experierunt singuli anarchiam, nulli, ne quidem Deo, quoad imperium & ministeria actualia, subesse volendo; vel quia naturali sua perfectione, ac pulchritudine capti & contenti, respuerunt felicitatis statum, ad quem sine indebito gratiae auxilio, & nisi per opera naturae vires superantia pervenire non possent; vel quia inviderunt humanitati Christi unionem hypostaticam, eique se submittere recularunt; vel denique quia ex affectu consequendi excellentiam aliquam sub dominatione Luciferi, illum ut summum & absolutum principem habere praepararunt. Atqui quovis ex istis modis peccaverint, eos ex superbia peccasse manifestum est. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Angeli apostatae ad peccandum inducuntur sunt suggestione & sollicitatione Luciferi.

Ita sentiunt expressè Hugo Vict. & Magister Sententiarum, quorum hic lib. 2. dist. 6. litt. B. ille verò tract. 2. Summae Sententiarum cap. 4. dicit Angelos, qui cum Lucifero ceciderunt, cum illo cecidisse, quia ei in malitia consenserunt. Ita etiam sentit S. Thomas hic quaest. 63. art. 8. in O. ubi sic assertionem nostram probat: *Dicendum quod peccatum primi Angeli fuit aliis causa peccandi; non quidem cogens, sed quadam quasi exhortatione inducens. Cujus signum ex hoc apparet, quod omnes demones illi supremo subduntur, ut manifestè apparet per illud quod dicit Dominus, Matth. 25. Ite maledicti in ignem aeternum, qui parati estis diabolo & angelis ejus. Habet enim hoc ordo divinae iustitiae, ut cuius suggestioni aliquis consentit in culpa, ejus potestati subdatur in poena.*

RESPONSIO III.

Angeli apostatae peccaverunt, volendo soli Lucifero quoad imperium & ministeria actualia subesse, & hoc sensu consentiendo in Luciferum, ut summum & absolutum rerum omnium creaturarum principem.

Est proculdubio S. Thomae hic quaest. 63. art. 18. ad 2. & *prob.* Quia Angeli apostatae peccaverunt ex suggestione & sollicitatione Luciferi. Ergo peccaverunt id volendo vel agendo, ad quod volendum vel agendum sollicitavit eos Lucifer. Atqui superbus ille, qui summum & absolutum in res omnes imperium affectabat, non ad aliud verisimiliter dici potest eos sollicitasse, quam ut in ejus supremum principatum consentirent, eique soli quoad imperium & ministeria actualia subesse vellent. Ergo, &c.

Obj. Si Angeli apostatae peccaverunt, volendo potius subesse Lucifero, quam Deo, peccatum eorum non fuit superbia. Fallum conseq. Ergo, &c. Nego seq. maj. *Prob.* Peccare ex superbia, est peccare ex inordinato amore propriae excellentiae. Atqui Angeli apostatae volendo potius subesse Lucifero, quam Deo, non potuerunt peccare ex inordinato amore propriae excellentiae: *Magis* enim, ut ait S. Thomas art. citato in 2. ubi hanc objectionem proponit, excellentiae repugnat, quod aliquis inferiori subdatur, quam superiori. Ergo, &c.

R. neg. min. Nam Angeli apostatae potuerunt vel potius subesse Lucifero, quam Deo, vel ut sub principatu Luciferi suam ultimam beatitudinem solis viribus naturalibus consequi possent, & sic possent in se ipsis, non in Deo, gloriari; vel ne regerentur per obscuras revelationes, & in omnibus ministeriis actualibus cogerentur intellectum suum capivare, & submittere fidei jugo. At utrovis ex motivo voluerint potius subesse Lucifero, quam Deo,

non voluerunt nisi ex inordinato amore propriae excellentiae: quod à fortiori verum est, si, ut potuerunt, Lucifero potius subesse, quam Deo, voluerunt ex utroque motivo. Ergo, &c.

Ad prob. min. Resp. Inde tantum sequi, ut ait S. Thomas ad 2. *Quod superbus veteris paribus magis vult subesse superiori, quam inferiori. Sed si aliquam excellentiam consequatur sub inferiori, quam sub superiori consequi non possit, magis eligit inferiori subesse, quam superiori. Sic igitur non fuit contra superbiam demonum, quod subesse inferiori voluerunt, in ejus principatum consentientes; ad hoc cum principem & ducem habere volentes, ut virtute naturali suam ultimam beatitudinem consequerentur; vel, ut supra dictum est, ne regerentur, &c. vel denique propter utrumque, hoc est, ut & virtute naturali, &c. & ne regerentur, &c.*

Porro ex primo motivo Angelos apostatas voluisse potius Lucifero subesse, quam Deo, & sic in supremum Luciferi principatum consensisse, videtur ante S. Thomam tenuisse S. Augustinus lib. 22. de Civit. cap. 1. ubi dicit Deum praecivisse, quod Angeli illi per elationem ipsi sibi ad beatam vitam sufficere voluturi essent: nam velle consequi ultimam suam beatitudinem virtute naturali, & velle sibi ipsi ad beatam vitam sufficere, sunt unum & idem. Bene autem addidit S. Augustinus, *per elationem*: cum enim sibi ad beatitudinem sufficere, sit aliquid proprium Dei; Angeli mali volendo sibi ad beatitudinem sufficere, affectarunt aliquid quod Dei proprium est. At aliquid, quod est Dei proprium, affectare, superbia est.

Obj. Si Angeli apostatae lapsi sunt, quia maluerunt Lucifero subesse, quam Deo, gravius peccaverunt, quam Lucifer. Fallum conseq. Ergo, &c. *Prob. seq. maj.* Quia ut apud S. Thomam articulo citato dicitur in 3. *Majus peccatum est velle subesse alteri contra Deum, quam contra Deum alteri velle praesse: quia minus habet de motivo ad peccandum, adeoque majorem voluntatis arguit pravitatem.*

R. neg. seq. maj. Ad prob. R. Majus esse peccatum velle subesse alteri contra Deum, quam contra Deum alteri velle praesse, si cetera sint paria; secus verò non esse majus peccatum. Lucifer igitur gravius peccavit, quam alii Angeli apostatae, propter longè majorem ingratitudinem, quia longè plura & majora à Deo acceperat beneficia, propter longè perfectiorem divinae majestatis, adeoque malitiae peccati cognitionem, quia longè praestantiorum acceperat intellectum, & propter longè majorem voluntatis conatum, & actus intensionem: quia, ut dicit S. Thomas in resp. ad 3. *Angelus non habet aliquid retardans, sed secundum suam totam virtutem movetur in illud, ad quod movetur, sive in bonum, sive in malum. Quia igitur supremus Angelus majorem habuit naturalem virtutem, quam inferiores, intensiori motu in peccatum prolapsus est.*

Quaeres 1. Utrum ex Angelis tot lapsi sint, quot steterunt?

Resp. S. Thomas hic quaest. 63. art. 9. in O. docet plures stetisse, quam lapsos esse. Ratio ejus est, quia peccatum est contra naturalem inclinationem. Ea verò quae contra naturam sunt, ut in paucioribus accidunt: natura enim consequitur suum effectum vel semper, vel ut in pluribus. Suaderi etiam potest haec assertio ex Scriptura: nam dicitur Apocal. cap. 12. *Ecce draco magnus & cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum Caeli.* Draconis enim nomine Lucifer intelligitur, & consequenter nomine stellarum Caeli, Angeli, qui cum Lucifero ceciderunt, videntur esse intelligendi.

Quaeres 2. Utrum aliqui ex omnibus ordinibus lapsi sint?

Resp. Consequenter ad id quod superius de Lucifero docuimus, eum scilicet fuisse omnium Angelorum supremum, ex omnibus ordinibus aliquos cecidisse; quod probamus autoritate S. Thomae hic quaest. 63. art. 9. ad 3. ubi sic loquitur: *Secundum illos*

illos qui ponunt majorem diabolum de supremo fuisse ordine; probabile est quod de quolibet ordine aliqui ecciderunt: sicut in quolibet ordinem homines assumuntur in supplementum ruine angelice In sacra Scriptura tamen nomina quorundam ordinum, ut Seraphim & Thronorum, demonibus non attribuntur, quia haec nomina sumuntur ab ardore charitatis, & ab inhabitatione Dei, quae non possunt esse cum peccato mortali (adeoque nec in demonibus.) Attribuntur autem eis nomina Cherubin, Potestatum & Principatum, quia haec nomina sumuntur a scientia & potentia, quae bonis malisque possunt esse communia, & in demonibus post lapsum remanent.

ARTICULUS VII.

Utrum aliqui ex Angelis, qui cum Lucifera peccaverunt, egerint poenitentiam.

RESPONSIO.

Nulli egerunt poenitentiam, & sic omnes angeli, qui peccaverunt, fuerunt à Deo damnati.

Prob. Ex Scriptur. Nam 1. Apocal. c. 12. dicitur: Michael & angeli ejus preliabantur cum dracone, & draco pugnat, & angeli ejus, & non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in Caelo. 2. 2. Petri c. 2. Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. 3. In epist. Judæ: Angelos, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. Ecce Scriptura de condemnatione malorum angelorum loquitur sine exceptione, quæ à nobis apponi non posset sine temeritate; cum illius apponendæ nullum sit fundamentum sufficiens.

Ratio autem cur nulli ex angelis lapsis poenitentiam egerint, non fuit voluntatis eorum inflexibilitas; si cur enim à bono ad malum prolabi, ita iterum à malo ad bonum cum gratiæ adiutorio resurgere potuit, ut suo loco probatum est; sed severitas divinæ justitiæ, quæ nullis tempus, & gratiæ auxilium ad agendam poenitentiam necessarium concessit, quod aperte significat Scriptura 2. Petri c. 2. verbis modò laudatis.

Ulcior verò tantæ severitatis ratio est, quia angeli peccaverunt ex malitia, non ex carnis fragilitate; cum sint incorporei, adeoque passionum expertes, & infirmitatis, quæ cum corpore conjuncta est. Hoc dicit S. Gregorius lib. 9. Moral. cap. 28. Angelorum spiritus, inquit, idcirco irremissibiliter peccaverunt, quia tanto robustius stare poterant, quanto eos carnis commixtio non tenebat. Homo verò idcirco post culpam veniam meruit, quia per carnale corpus aliquid, quo se ipso minor esset, accepit. Unde & apud respectum judicis argumentum pietatis est hac eadem infirmitas carnis.

DISPUTATIO IV.

De præsentis demonum statu.

ARTICULUS I.

In quem locum amandati fuerint demones post peccatum suum.

Non pauci inter antiquos Patres docuerunt demones in hoc nostro aere degere ulque ad ultimi Judicii diem, quo dicunt eos in infernum detruendos, ibique in æternum detinendos esse. Unum pro omnibus profero Augustinum, dicentem lib. 8. de Civ. c. 22. Demones esse spiritus nocendi cupidissimos ... qui in hoc quidem aere habitant: quia de Cæli superioris sublimitate dejecti, merito irrefragibilis transgressionis in hoc sibi congruo velut carcere prædaminati sunt. Et Enarratione in Plal. 148. Ad istum caliginosum, idest, ad hunc aerem tanquam ad carcerem damp-

natus est diabolus, de apparatu superiorum angelorum lapsus cum angelis suis: nam Apostolus hoc de illo dicit (cùm ait:.) Secundum principem potestatis aeris hujus & alius Apostolus dicit: Si enim Angelis peccantibus non pepercit, sed carceribus caliginis inferni retrudens, tradidit in judicio puniendos servari: infernum hoc appellans, quod inferior pars mundi sit. Nihilominus sit

RESPONSIO.

Dæmones plerique in inferni carcerem deturbati sunt, reliqui degunt in hoc nostro aere.

Prob. 1. pars. Ex Epist. 6. Judæ, ubi dicitur: Angelos, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub caligine reservavit. Et ex 2. B. Petri cap. 2. ubi legitur: Rudentibus inferni detractos (demones) in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. Quibus textibus satisfieri non potest, nisi dicantur demones, aut omnes, aut saltem quoad majorem partem, esse detruşi in inferni carcerem, unde si exeunt idemque, non nisi ad breve tempus exeunt; ut sic in vero sensu damnati ad æternum carcerem dici possint.

Porro S. Augustini interpretatio non videtur hic locum habere posse. Nam hæ voces, *tartarus, infernus*, si sumantur in sensu proprio, uti hic debent sumi, carcerem subterraneum significant; & vox *caligo* non hunc nostrum aerem, sed luteranei carceris tenebras propriè significat. Adde quod loca Scripturæ, quibus utitur S. Doctor, non plus probant, quàm aliquos demones in hoc nostro aere degere.

Prob. 2. pars. Ex Script. Nam Apostolus Ephes. c. 2. diabolum vocat Principem potestatis aeris hujus, Spiritum qui nunc operatur in filiis diffidentie. Et c. 6. sic loquitur: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitie in cælestibus (hoc est, in aere, quem hic Cælum Apostolus nominat, degentibus.) Quem locum exponens Hieronymus ait: Hac omnium Doctorum opinio est, quod aer iste, qui cælum & terram medius dividens, inane appellatur, plenus est contrariis fortitudinibus.

Confirmatur utraque pars, 1. Autoritate Eusebii, hæc scribentis lib. 7. præpar. Evangel. cap. 16. Sub isto (Lucifero) innumerabilis quadam aliorum & infinita natio est, similium criminum rea, quæ propter impietatem sorte piorum exclusæ, splendorem illud divinumque domicilium, eamque quæ in Regia fruebatur dignitatem, ac felicem angelicorum cœtuum societatem, cum tartaro, scelèratis omnibus admodum conveniente loco, æquissima Dei præpotentis sententia judicioque damnata, commutavit: quem locum divina littera abyssum ac tenebras appellare solent quo ex numero pars quadam exigua (relatè scilicet ad eos, qui in inferno detinentur inclusi) quæ pietatis Athletis materia segesque virtutis esset, circa terras, lunæque inferiorem aeris regionem à Deo relicta, fœdum illum de multitudine Deorum errorem fabricavit.

2. Autoritate S. Thomæ hic qu. 64. art. 4. in O. Demonibus, inquit, duplex locus pœnalis debetur. Unus quidem ratione suæ culpe, & hic est infernus: alius autem ratione exercitationis humane, & sic debetur eis caliginosus aer. Procuratio autem salutis humane protrahitur usque ad diem judicii. Unde & usque tunc durat ministerium Angelorum, & exercitatio demonum. Unde & usque tunc & boni Angeli ad nos huc mittuntur, & demones in hoc aere caliginoso sunt ad nostrum exercitium. Licet eorum aliqui etiam nunc in inferno sint ad torquendum eos, quos ad malum induxerunt, sicut & aliqui boni Angeli sunt cæcis animabus sanctis in Cælo. Sed post diem judicii omnes mali tam homines, quam Angeli, in infernum erunt, boni verò in Cælo.